

Füleki Gábor

Lét-Határok le-Győzője

„Remélem, szavaim az occipitális kéregre, s azáltal a szemre visszhangtalanná még nem vált temporális lebenyt elérik, s az összeköttetés az asszociációs neuronok felé is hibátlan működik, rendben megkapva szükséges oxigén-és glükózadagjukat. Tegyek még soká!” – kívántam idős Mesteremnek 2001-ben, annak a sajnos alig ismert filozófus-írónak, aki villámcsapásként robban bele a fogékony bölcselő ember szellemébe, hogy élethosszra átformálja gondolkodása trajektórium-rendszerét. S emellett olyan szellemi öröm olvasni többszörösen toldott körmondatokban kígyózó sorait, mint neki Szókratészt, akit, mint intellektuális gyönyörforrását az *Intra muros* bevezetőjében említ meg, s mely könyve a platóni dialógusok szerkezeti mintájára épít. Mondatszövése, szóösszevillantásai, gondolat-meanderei sajátos elmetornát és esztétikai élvezetet nyújtanak, mintha egy absztrakt térbeli Mandelbrot-halmaz mélyszerkezetét tanulmányoznánk.

A londoni emigrációban élő szerző önmaga szerkesztette-nyomta könyvei a rendszerváltás után lassan-lassan elszivárogtak „édes jó magyar hazánkba”. Merő véletlenség műve volt, hogy 2000 nyarának végén szülővárosom, Gyöngyös könyvtárában az újonnan hozott könyvek polcát vizslatva-turkálva kezembe akadt a *Szentföld a Föld* című kötete (melyet valószínűleg Kabdebó Lóránt adományozott, s a szerzővel közösen készített *Életút* három vaskos kötetével is megajándékozta szülővárosa bibliotékáját); alig futottam át hátlapján kiemelt részletet, rögvest tudtam: ez az ember hozzám szól. Nem lineárisan kezdtem olvasni a könyvet, ide-oda csapongtam benne, először óvatosan ízeletgetve, szoktatva magam a különös stílushoz, majd rákapva habzsolva-falva, magamévá emésztve, lelkembe oltva szavait.

A *Zsargonuralom* és környező fejezetei azonnal szívembe lopták magukat, a litván kereszténység és a szufi misztika elemzése is ragyogó találat. Megéreztem nyelvezetének öserejűen elegáns zamatát, gondolatfűzése kanyonjait. Metafizika- és világgkritikája valóságos szellemi robbanást okozott.

A szerző kíméletlenül antimetafizikus, antimisztikus világ- és lételmélete összeütöközt között alapvetően szakrális, az archaikus hagyományt valló szellemi alapállással, mindazzal, amit Lao-ce-től, Weöres Sándor *A teljesség felé* című könyvéből, a védákból, Hamvas Béla műveiből addig magamévá szervesítettem. Amit ők és az őshagyomány nagyjai elmondanak: a szín; Határ Győző a fonákja. Amit ők állítanak, azt a jelenségek nem bizonyítják, de nem is föltétlenül cáfolják. Mindazt, amit Határ mond, a jelenségek nem cáfolják, de nem is föltétlenül bizonyítják. E két fogaskerékrendszerbe kerülve minden kapálózás ellenére visszavonhatatlanul átdarálódik-sajtolódik az ember intellektusa. Aztán meglepve tapasztalja, hogy amit a filozófus-író hirdet, egyáltalán nem nyomasztó többé, s még meglepettebben azt, hogy *A teljesség felé és az Upanisádok*

istenelmélete – mely sem a Határ által meggyanúsított optikus reflexívből, sem holmi plexus solarisból nem táplálkozhatott – mit sem veszít örök érvényéből.

A Határ látásmódjából ezáltal is leszűrhető rejtett kettősségre jellemző, hogy Weörest *Irodalomtörténetében* Európa legnagyobb költőjének nyilvánítja, pedig Weöres egész létfelfogása ellenkezni látszik az övével. S mégis azt vallja, ugyanazt mutatja a világ felé prózában, amit Weöres a lírában. Pedig művei hemzsegnek a Határ által okori, sőt őskori hordaléknak minősített transzcendens fogalmaktól. Mégis egyetért vele. Persze, lehet, ő is csupán egy a bebalzsamozott eszményképek közül, s akárcsak az *Intra muros*-beli Szókratészének, maszk alatti táskás szemüreg-kútjából neki is rég kihuny az élet...

Érezni a *hen kai pan*-t, az egynél is egyszerűbb ős-összhangot, ahogy Weöres, érezni az *özön közöny* abszolút nulla lehelletét, ahogy Határ – összebékíthető a két felfogás, világerzékelés? Vektoriálisan összegezhető-e a kvázi-mindentudó, felülemelkedő, mégis az elemi pontok réseibe hatoló őserdeű és a világot rideg, deszakralizált, embertelen léptékű hiperuniverzumként elfogadó derűs közöny? A halállal a Túlba térünk-e tökéletesedő lélekként, vagy veszniünk kell, visszaadni a szervetlen világnak mindazt, amit összeloptunk tőle – hol vagyunk még a romlandó anyagot lerázó *Úrodisszeia*-beli létezés megvalósításától?

Határ, a legmagasabbrendűen becsületes materialista, aki csak az érzékszerveink által megtapasztalható univerzumot fogadja el valós létezőnek, a filozófiai művek, bölcséleti költemények „*isten*” szaván fanyalgó felsőbbiséggel mosolyog – neki ő és társfogalmai „nyelvemlék, hordalék, mely fölött kapcsolóinkat nullára állítva átsiklani ildomos”; ám Isten lehet, hogy nem a „multiverzumban enyelgő facér”, hanem Monoimosz gnóziának istene, az a világegyetemeknél is végtelenebb létező, ami Weöres gondolkodásának alapköve, s aki – földi fogalmakkal mérve – voltaképpen nincs, illetve lét és nemlét kategóriájának fölötté áll(ó) elmekonstrukció).

Lehet, és Határ biológiai felfogása ezt sugallja, hogy a weöresi őstudás, a kozmikus harmónia, a mértékre gyűlő és kialvó láng, a tao mélyen megélt érzete – mindez az agy és ezáltal az egész lény nyugodt jóérzését okozó jutalmazó reflex, amit akár még az *özön közöny* tudása és a transzcendens feltételezett nemléte is erősít. Mert akkor magunkban kell megvalósítanunk mindezt, s talán ez az autentikus lét érzése.

A kései, töményen filozófiai opuszok: az *Özön közöny*, *A Fény Megistenülése*, a *Léptékváltás* és a *Szélhárfa* is messzi, alig járható utakra kalauzolják az olvasót. A tökéletesen üres tér gondolatkísérlete szíven ütő, a perspektíva, mint szemünk csalása, s ezáltal a léptékek látszólagos volta – különös erejű felismerések. Emellett elképesztő a szerző széles olvasottsága, éles szemű és elevenre tapintó ismeretkritikai szemlélete. Végigolvasásuk után az olvasó tudja – a magyar- és a világirodalom ismeretlen, filozófiai oxigénpalack nélkül alig bejárható Pamírjáról ereszkedett alá, távoli és feledhetetlen perspektíváknak egy megdöbbenően éles, átható tekintet által rögzített látványával gazdagodva.